

RADA GMINY STROMIEC

ul. Piaski Nr 4
26-804 Stromiec

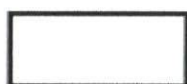
Załącznik Nr 1 do UCHWAŁY
Nr XXXVII.254.2014
RADY GMINY STROMIEC
z dnia 15 lipca 2014 r.

HERB GMINY STROMIEC

ZŁOTA
C:0 M:15 Y:100 K:0

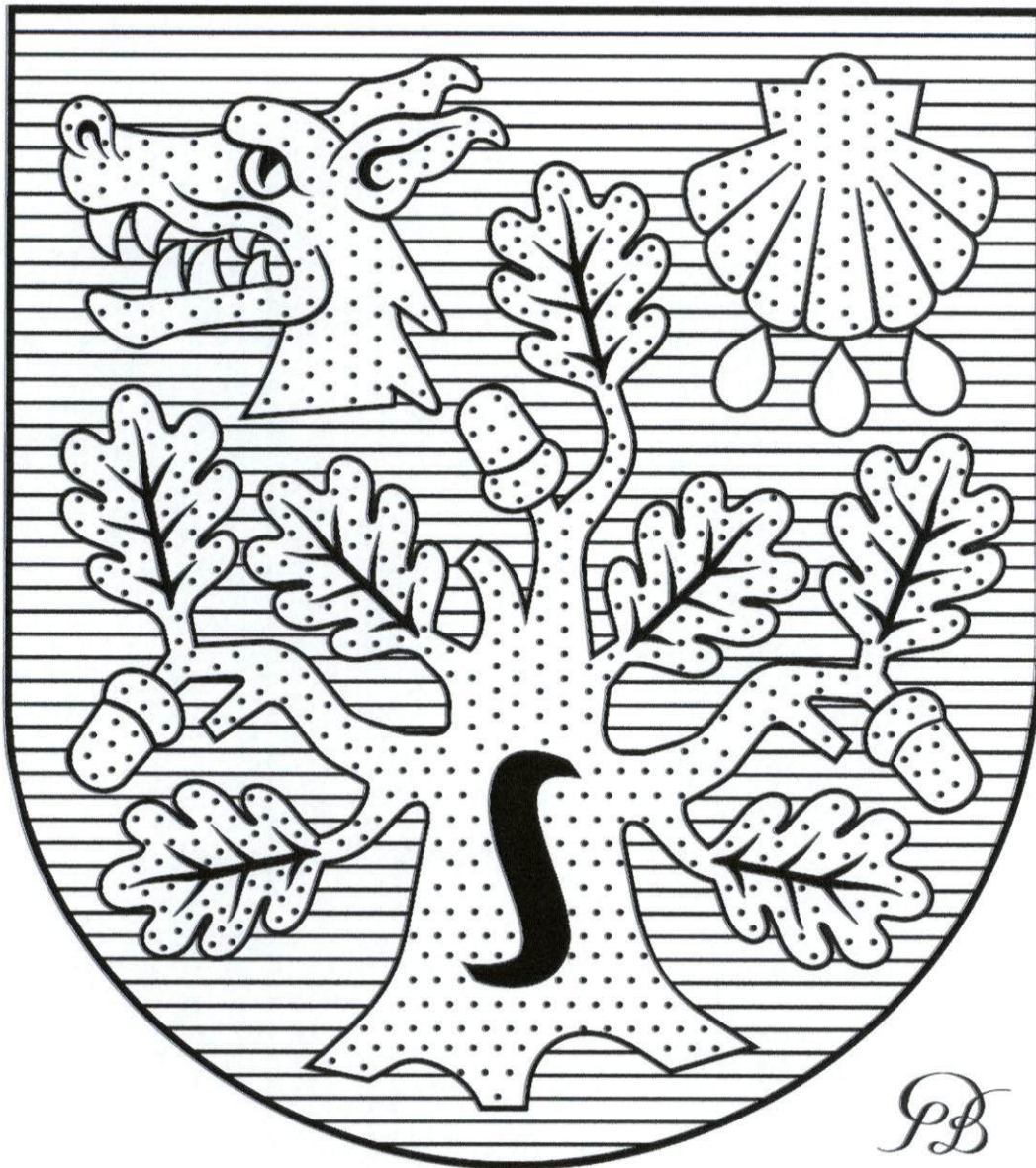
SREBRNA

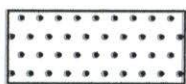
BŁĘKITNA
C:100 M:40 Y:0 K:0

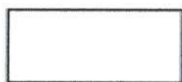
CZARNA
C:0 M:0 Y:0 K:100

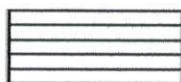
WZÓR CZARNO - BIAŁY HERBU

ZŁOTA

SREBRNA

BŁĘKITNA

CZARNA

PRZEWODNICZĄCY
RADY
Grzechowski
Jan Chryzostom Czachowski

dr hab. Krzysztof Skupieński, prof. UMCS

Objaśnienie i uzasadnienie historyczno-heraldyczne projektu herbu gminy Stromiec

Żadna z miejscowości leżących w gminie Stromiec nie jest i nigdy w przeszłości nie była miastem. Nie używała zatem herbu. W pieczęciach wójta Stromca z przełomu XIX i XX wieku, a także z początku lat dwudziestych XX w. widzimy herb guberni radomskiej z czasów rozbiorów. Ponieważ takie rozwiązanie było charakterystyczne dla ogółu wsi w Królestwie Polskim możemy przyjąć, że nie uda się odnaleźć żadnej pieczęci opatrzonej znakiem czy też herbem innych wsi z terenu gminy Stromiec, której istnienie datuje się od czasu zaborów.

I

W tej sytuacji jej herb należało stworzyć od podstaw. Zgodnie z ustawą z 1978 r., uzupełnianą po 1989 r., trzeba przy tym wziąć pod uwagę zasady heraldyki i weksylologii. Treść przesłania niesionego przez herb musi być też zgodna z miejscową tradycją historyczną. Sam Stromiec jak i cały teren gminy wraz leżącymi nań miejscowościami szczyci się tradycjami sięgającymi średniowiecza. Są one bardzo mocno zakorzenione w lokalnej świadomości historycznej. Najlepszym tego przykładem są obchody w 1992 r. jubileuszu 750 lat istnienia parafii stromieckiej. Zaowocowały one dwoma publikacjami przygotowanymi siłami miejscowych miłośników historii. Nie był to bynajmniej jednorazowy zryw tego prężnego środowiska. W 2006 r. w podobny sposób ukazała się *Ziemia Stromiecka*.

Nie ulega zatem wątpliwości, że mamy do czynienia z silną i dobrze ugruntowaną miejscową tradycją historyczną, która powinna znaleźć odzwierciedlenie w zawartości treściowej projektowanego herbu. Podstawowe wątki tej tradycji koncentrują się wokół: 1) dziejów Puszczy Stromieckiej i Stromca – najdawniejszej z miejscowości gminy, 2) przynależności tych terenów do historycznego Zapilcza oraz 3) wokół początków i dziejów parafii stromieckiej, najstarszej z trzech parafii na terenie gminy.

1) Puszcza Stromiecka

Najstarsze znane nam źródło, w którym niewątpliwie pojawiła się nazwa **Stromiec** to dokument z 3 sierpnia 1343 r., wystawiony przez Siemowita III i jego brata Kazimierza, książąt Mazowsza i czerskich. Niestety nie znamy go z oryginału, który zaginął. Na szczęście w 1429 r. wpisano go do Metryki Mazowieckiej. Stolica gminy została wtedy zapisana jako *Stromecz*. W innej kopii tegoż dokumentu z 1538 r. mamy odmianę *Stramecz*. Ponieważ starsza wersja nazwy jest w zasadzie zgodna z brzmieniem dzisiejszym, można więc uznać ją za najbliższą zapisowi w oryginale z

1343 r. W jego treści książęta odstępują Panięcie z Boglewic, kasztelanowi czerskiemu, wsie Siekluki i Szczyty nadając im prawo magdeburskie wraz z prawem odbywania targów. W zamian książęta otrzymują wsie Boglewice, Wolę i Seroczyn. Przy określaniu granic wsi Szczyty oraz Siekluki mowa jest o borze przy wsi Stromiec oraz o Niedabyłowej Ścieży¹. Chodzi najwyraźniej o część granic Puszczy Stromieckiej. Widać że Stromiec leżał wśród borów już wtedy na tyle cennych, że prawa do nich mogły stać się jednym z przedmiotów zamiany dóbr. Dodajmy, że najstarszy zapis nazwy *Stromecz* potwierdza tezę Stanisława Rosponda, iż nazwa ta pochodzi od staropolskiego słowa *strom* oznaczającego strome urwisko albo drzewo. Ponieważ ukształtowanie terenu w okolicach Stromca raczej nie obfituje w stromizny, to genezę nazwy miejscowej należy najpewniej wiązać z faktem, że był on osadą śródleśną, leżącą wśród drzew. Do poglądu tego przychyliła się też wspomniany językoznawca.

Puszcza Stromiecka pozostawała własnością książąt mazowieckich, a od inkorporacji Mazowsza do schyłku I Rzeczypospolitej – królów polskich. Nie wchodziła w skład tzw. dóbr stołowych, więc była słabiej chroniona. Należała do niegrodowego starostwa stromieckiego. Stopniowo jej obszar się kurczył. W latach 1617-20 zapisano, że *było tej puszcze wzdłuż na mil 3, a wszerz 2. Teraz, jako dali gajewni jey sprawę, niemasz jej wzdłuż na mile, a wszerz coś więcej nad pół mile*. Jedna mila polska liczyła wtedy prawie osiem kilometrów. Jeszcze przed 1831 r. można było przejść lasami od Ryczywołu lub Augustowa do Woli Bierwieckiej, a nawet Bartodziejów.

Wskutek intensyfikacji wyrębów oraz zniszczeń wojennych w XIX i XX w. dziś pozostały z Puszczy dwa fragmentaryczne pasy lasów: południowy wzdłuż działu wodnego między Pilicą i Radomką oraz północny wzdłuż Pilicy. Jednak wciąż zajmuje ona ważne miejsce w miejscowej świadomości historycznej. Nadleśnictwo Dobieszyn prowadzi prace nad przywróceniem pierwotnego drzewostanu puszczańskiego. Chodzi głównie o zwiększenie ilości dębów. Zarówno dziejowe, jak i współczesne powiązania z Puszczą są też coraz bardziej wykorzystywane w promocji gminy Stromiec. Wszystko to z pewnością powinno znaleźć ważne miejsce w treści projektowanego herbu.

2) Zapilcze

Nazwa ta pojawia się w dokumencie Kazimierza Wielkiego z 14 lutego 1359 r., w którym nadaje po swej śmierci miasto Płock i terytorium zwane *Zapylcze*, leżące między Pilicą a Radomką, Siemowitowi III księciu Mazowsza i panu czerskiemu. Niekiedy przyjmuje się, że dopiero wtedy tereny te, a wraz z nimi Stromiec, znalazły się w granicach Mazowsza, pozostając w nich do końca Pierwszej Rzeczypospolitej. Już jednak Aleksander Swieżawski w 1966 r. zwracając m.in. uwagę na przytoczony wyżej dokument Siemowita III z 1343 r., wyraził pogląd, że *Zapilcze należało do Mazowsza już od zarania swych dziejów*. Przejście zaś w ręce ostatniego z Piastów miało charakter chwilowy, albo wręcz tylko symboliczny. Do opinii tej należy się

¹ Nowy Kodeks Dyplomatyczny Mazowsza, cz. II, Wrocław i in. 1989, nr 256, s. 258: *addicientes sibi de borra sequestranda de villa, que Stromecz nominatur, prout semitta transit, que appellatur Nedabilowa schdza vulgariter dicta, usque ad gades ville Seckluky.*

przyłączyć. Dopiero po trzecim rozbiorze Polski Pilica stała się granicą pomiędzy Prusami a Austrią, której w ten sposób przypadło Zapilcze. Do Mazowsza powróciło dopiero piętnaście lat temu. Tradycja, że gmina Stromiec, przez zdecydowaną większą część dziejów polskiej państwowości, należała do powiatu wareckiego wchodzącego w skład mazowieckiej ziemi czerskiej, stanowi ważny element lokalnej świadomości historycznej, ze wszech miar godny odzwierciedlenia przy tworzeniu herbu.

3) Parafia w Stromcu

Miejscowa tradycja historyczna pielęgnuje wątek według którego parafia powstała w 1242 r. Nie udało się jednak odnaleźć żadnych źródeł historycznych, które w sposób naukowy popierałyby tę informację. Występuje ona tylko w literaturze. Pierwszym zdaje się być Jan Tadeusz Lubomirski, wydawca najstarszej księgi ziemi czerskiej, która ukazała się drukiem w 1879 r. We wstępie stwierdził, że *kościół i parafia w Stromcu założone były w 1242 r.* Nie podał jednak skąd zdobył tę wiadomość. Za nim powtórzył to w 1887 r. Oskar Kolberg, następnie Jan Wiśniewski w r. 1911. Tak weszła ona do obiegu w miejscowej tradycji historycznej. Póki jednak nie uda się ustalić źródła, z którego swą wiedzę zaczerpnął J.T. Lubomirski, sprawa wymaga dalszych badań naukowych.

W rachunkach świętopietrza zachowanych z początków panowania Kazimierza Wielkiego, zwłaszcza z 1337 r., wśród parafii archidiecezji kurzelowskiego archidiecezji gnieźnieńskiej, nie ma Stromca. Pojawia się na kartach „Księgi uposażeń” tejże diecezji opracowanej w latach 1511-1523. Parafianie stromieccy płacili wtedy świętopietrze razem z parafianami w Jasionnej, gdzie parafię odnotowano już w 1337 r.² To może wskazywać, że początkowo obejmowała ona również Stromiec, odległy w linii prostej o nieco ponad 12 km. Z opisu parafii Jasionna ze wspomnianej księgi dowiadujemy się, że kościół w Stromcu był uważany za filialny (*ecclesia filiali in Stromyecz*) wobec parafii w Jasionnej, czyli, że od niej pochodził.

Według literatury, z lat 1406 lub 1426 pochodzą informacje o budowie kościoła w Stromcu przez Janusza I księcia wyszogrodzkiego, ciechanowskiego, zakroczymskiego, czerskiego oraz warszawskiego, syna Siemowita III. W wizytacji przeprowadzonej przez dziekana jedlińskiego w 1820 r. mamy informację, że pierwszy kościół w Stromcu został wzniesiony przez jego fundatorów, czyli książąt mazowieckich w 1428 r. Można zatem udokumentowanie przyjąć pogląd, że nastąpiło to najpóźniej w tym właśnie roku, a fundatorem i patronem parafii był książę Janusz I.

We wspomnianej księdze uposażeń archidiecezji gnieźnieńskiej z początków XVI w. mamy informację, że w Stromcu znajduje się drewniany kościół parafialny pod wezwaniem Narodzenia Najświętszej Marii Panny i Św. Jana Chrzciciela. Kolatorem był książę Mazowsza. Do parafii należało wtedy od dawna (*ex antiquo*) siedem wsi *Stromyecz, Stromyeczka Wolya, Duczka Wola, Brzeszcze, Bobrek, Nyedabył et Boze.*

² T. Ladenberger, *Zaludnienie Polski na początku panowania Kazimierza Wielkiego*, Lwów 1930, s. 83.

Tak więc, niezależnie od pewnych niejasności, nie ulega wątpliwości, że parafia stromiecka ma metrykę średniowieczną. Od początku była pod wezwaniem Narodzenia NMP i św. Jana Chrzciciela. To drugie pozostało po dziś dzień. Na odcisku z 1802 r. pieczęci parafialnej, najpewniej więc pochodzącej z końca XVIII w., widnieje postać tego świętego udzielającego chrztu w rzece Jordan. W świetle powyższego nie ulega wątpliwość, że w treści herbu powinien pojawić się również wątek związany z dziejami miejscowej parafii.

II

Dla wyrażenia powyższych trzech wątków splatających główną osnowę miejscowej tradycji historycznej powstał projekt herbu gminy Stromiec. Oto jego opis w języku heraldyki, czyli tzw. blazonowanie.

W błękitnym polu tarczy dąb złoty z czarną majuskułą S na pniu, nad nim z prawej smoczy łeb złoty ze srebrnymi kłami, z lewej muszla przegrzebka złota z której spływają trzy krople srebrne.

Zaznaczmy, że zgodnie z odwiecznymi zasadami heraldyki, przy opisie herbu strony prawą i lewą podaje się tak, jak widział je rycerz dzierżący tarczę z herbem – a więc odwrotnie, niż postrzega to osoba stojąca naprzeciw. Projekt graficzny przedstawia dokładnie i szczegółowo wygląd takiego herbu, jak również kształt flagi oraz pieczęci gminy Stromiec.

III

Należy wyjaśnić symbolikę tak zbudowanego herbu. Zaczniemy od wymowy jego poszczególnych elementów.

Złoty dąb nawiązuje do nazwy miejscowej Stromiec pochodzącej od staropolskiego określenia drzewa. W tym sensie mamy do czynienia ze swojego rodzaju tzw. herbem mówiącym (np. sokół w herbie Sokołowa, czy rak – Rakowa). Podkreśla to duża litera (majuskuła) S, która w XVIII w. stanowiła znak graniczny ciosany na pniach drzew Puszczy Stromieckiej, co zapisano w źródłach.

Zarazem dąb symbolizuje całą pradawną Puszcę Stromiecką, w której dąb był kiedyś drzewem spotykanym najpowszechniej. Świadczy o tym m.in. fakt, że w rezerwacie przyrody Starodrzew Dobieszyński mamy do czynienia z przewagą dębów nad sosnami, które masowo nasadzono w Puszczy dopiero od XIX w. Pospolitość dębów utrzymała się w takich nazwach miejscowych, jak np. Olszowa Dąbrowa. Dęby są nadal jednym z gatunków drzew najczęściej występujących w pozostałościach Puszczy. Źródło z 1801 r. mówi, że granicę puszczy biegły przez miejsce, gdzie *Dąb Saporowy dawno ścięty stać miał*.

Potężny pień dębu i jego rozłożyste konary symbolizują zarazem odwieczność i siłę całej wspólnoty gminnej. Dąb jest przy tym symbolem o jednoznacznie pozytywnych konotacjach, jak np. długowieczność, potęga, świętość, cnota, odwaga, majestat, wiara człowieka, honor oraz niepodległość³. Złoto symbolizuje m.in. boskość, chwałę, niezniszczalność, mądrość, stałość, doskonałość, bogactwo i szlachetność.

Złoty łeb pochodzi ze **smoka** widniejącego na pieczęci księcia czerskiego Siemowita III używanej zapewne od 1341 r. Najpewniej więc wisiała też przy

dokumencie tego księcia z 3 sierpnia 1343 r., który zawiera wspomnianą wyżej najstarszą wzmiankę o Stromcu i otaczających go borach. Smoka znaleźć też można na używanej do 1429 r. pieczęci księcia Janusza czerskiego, który zapewne był fundatorem kościoła stromieckiego.

W historycznym herbie ziemi czerskiej jest smok zielony stojący na dwóch łapach. Zatem wprowadzając złoty łeb smoczy stosujemy tzw. uszczerbienie poprzez nie pokazanie całego godła, jak również przez zmianę jego barwy. Chodzi o to, że w herbie gminy nie powinno się umieszczać w całości herbów wyższych jednostek samorządu terytorialnego, jak powiat, ziemia, czy województwo. Zielony smok znajduje się dziś w herbach powiatów grójeckiego i garwolińskiego.

Smok jest m.in. symbolem wody, prawdy, autorytetu, potęgi, bystrego wzroku, czujności i straży. Zatem smoczy łeb może tu być symbolem siły i władzy książąt mazowieckich, którzy byli panami Zapilcza i Puszczy Stromieckiej do czasu, gdy Puszcza stała się własnością królewską. Stanowi zarazem znak przypominający o wielowiekowej przynależności terenów dzisiejszej gminy Stromiec do Mazowsza.

Złota muszla przegrzebka, zwana muszlą św. Jakuba, ze skapującymi z niej srebrnymi kroplami wody, stanowi jeden z atrybutów św. Jana Chrzciciela, dokumentowo poświadczanego jako patron kościoła w Stromcu już w początkach XVI w. i pozostającego nim do dzisiaj. Muszla jest symbolem np. słowa bożego, szlachectwa, królewskości, prorocstwa i duszy ludzkiej. Srebro symbolizuje sprawiedliwość, radość, pokój, czystość, wierność, mądrość, wiedzę i in.

Udzielający chrztu św. Jan Chrzciciel widnieje na osiemnastowiecznej pieczęci kościoła w Stromcu. Jego portret można też oglądać na zasłonie ołtarza głównego tej świątyni. Obok innych atrybutów symbolizujących tego świętego, jak baranek, płaszcz z wielbłądziej skóry oraz krzyż związany z kawałków trzciny, widzimy przywieszoną do pasa muszlę św. Jakuba, za pomocą której św. Jan udzielał chrztu w Jordanie.

Błękitne pole tarczy symbolizuje rzeki – Pilicę, by upamiętnić, że Stromiec leżał na Zapilczu przed rozbiorami należącym do Mazowsza (w XIX-XX w. – do kieleckiego i radomskiego), a granica gminy częściowo opiera się o tę rzekę; oraz Jordan, w którym patron stromieckiego kościoła św. Jan Chrzciciel ochrzcił Chrystusa. Błękit jest też m.in. symbolem nieba, uduchowienia, wiary, ogromu, trwałości, prawdy, szczęścia nadziei, sprawiedliwości oraz szczerości.

Poza wyżej przedstawionymi podstawowymi odniesieniami symbolicznymi, które mają wyrażać miejscową tradycję historyczną, w projekcie herbu każdy może dostrzec też inne. Herb jest bowiem symbolem, nie zaś alegorią. Jego znaczenia nie da się zadekretować. Tak np. w siedmiu liściach dębu możemy widzieć symbole wsi wchodzących w skład parafii stromieckiej już w początkach XVI w. Muszla może zaś symbolizować tę parafię, a trzy spływające z niej krople – młodsze od niej parafie w Dobieszynie (erygowana w 1935 r.), w Bożem (1939 r.), jak również czwarty kościół na terenie gminy, czyli kaplicę w Podlesiu Dużym. Inne sposoby odczytywania treści pozostawmy mieszkańcom gminy. Warto przy tym pamiętać, że najbardziej wskazane są takie sposoby odczytywania symboliki herbu, które nasuwają myśl o zgodnej współpracy i jedności wszystkich mieszkańców, co powinno też wpływać na skuteczniejsze realizowanie szczytnej idei samorządności gminnej.

RADA GMINY STROMIEC
ul. Piaski Nr 4
26-804 Stromiec

Załącznik Nr 3 do UCHWAŁY
Nr XXXVII.254.2014
RADY GMINY STROMIEC
z dnia 15 lipca 2014 r.

FLAGA GMINY STROMIEC

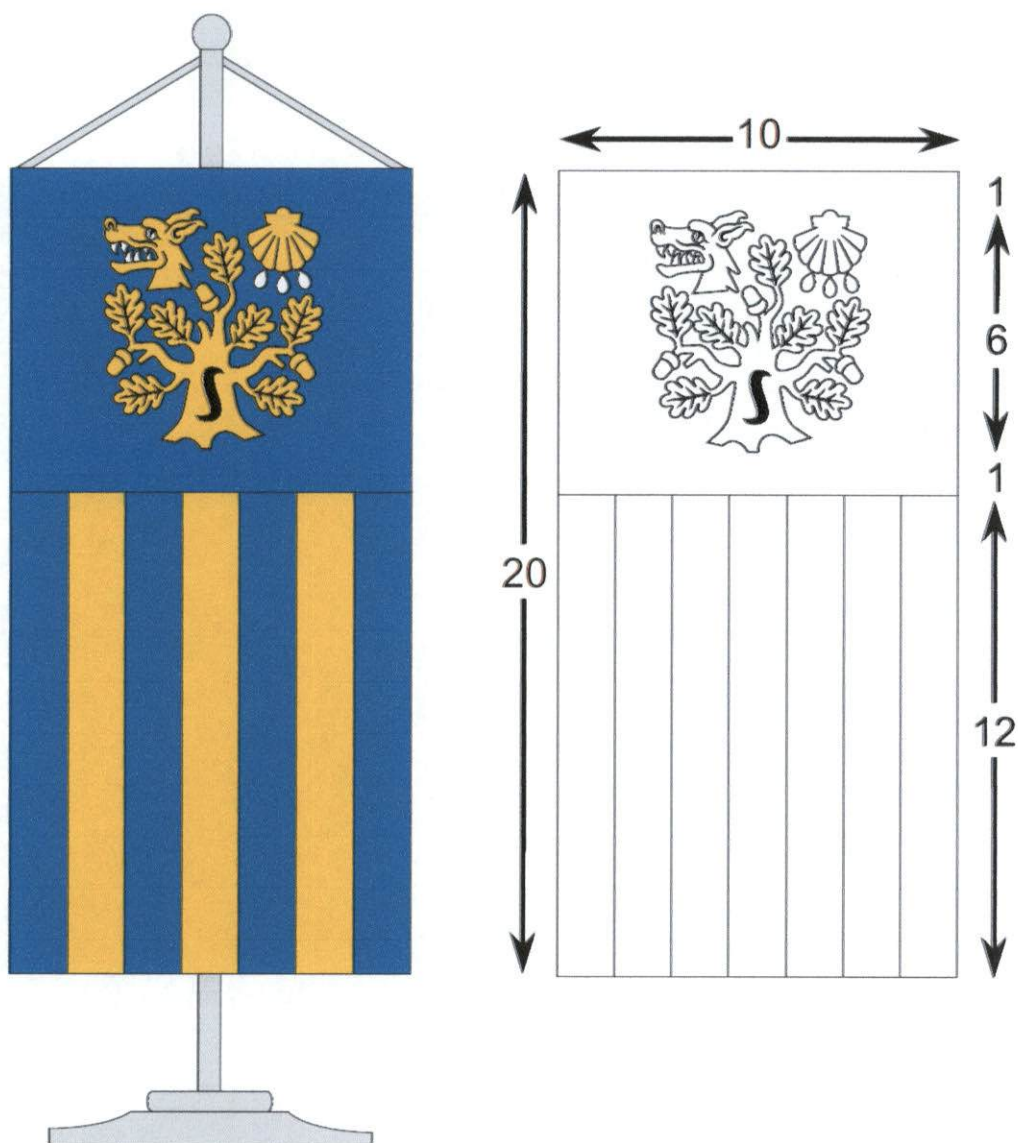

PRZEWODNICZĄCY
RADY
Grzechowski
Jan Chryzostom Czachowski

GMINY STROMIEC
ul. Piaski Nr 4
26-804 Stromiec

Załącznik Nr 4 do UCHWAŁY
Nr XXXVII.254.2014
RADY GMINY STROMIEC
z dnia 15 lipca 2014 r.

FLAGA STOLIKOWA GMINY STROMIEC

ŻÓŁTA
C:0 M:15 Y:100 K:0

BIAŁA

BŁĘKITNA
C:100 M:40 Y:0 K:0

CZARNA
C:0 M:0 Y:0 K:100

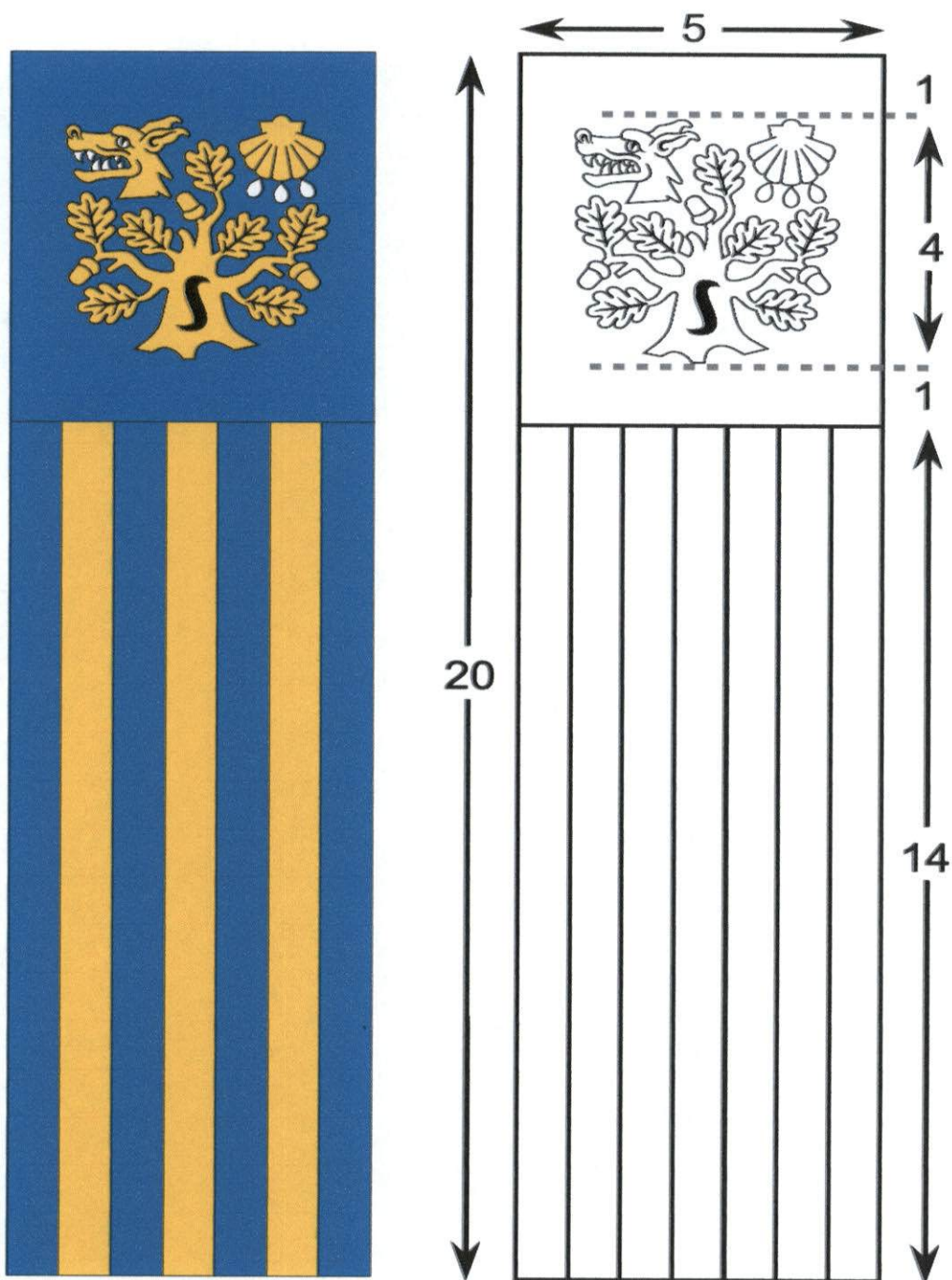
PRZEWODNICZĄCY
RADY
Grachowski
Jan Chryzostom Czachowski

RADA GMINY STROMIEC

ul. Piaski Nr 4
26-804 Stromiec

Załącznik Nr 5 do UCHWAŁY
Nr XXXVII.254.2014
RADY GMINY STROMIEC
z dnia 15 lipca 2014 r.

BANNER GMINY STROMIEC

ZÓŁTA
C:0 M:15 Y:100 K:0

BIAŁA

BŁEKITNA
C:100 M:40 Y:0 K:0

CZARNA
C:0 M:0 Y:0 K:100

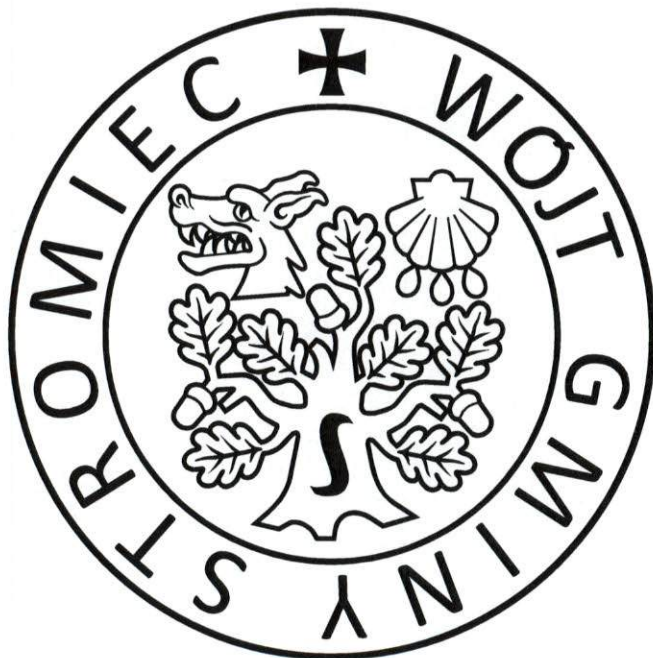
PRZEWODNICZĄCY
RADY
Grachowski
Jan Chryzostom Czachowski

RADA GMINY STROMIEC

ul. Piaski Nr 4
26-804 Stromiec

Załącznik Nr 6 do UCHWAŁY
Nr XXXVII.254.2014
RADY GMINY STROMIEC
z dnia 15 lipca 2014 r.

PIECZĘCIE GMINY STROMIEC

RADA GMINY STROMIEC

ul. Piaski Nr 4
26-804 Stromiec

PIECZĘCIE GMINY STROMIEC

PRZEWODNICZĄCY
RADY
Grachowski
Jan Chryzostom Czachowski